

Metoderapport

Av journalist Jan Riise Pedersen,
NRK Troms, Krognesseveien 29, 9005 Tromsø, Tlf. 77 66 12 00

Arbeidstittel:

Hvor mye dugnadsarbeid utfører egentlig de ansatte i Tromsø Brann- og redning, og hvor blir det av pengene?

Publiseringsoversikt:

- **Nettsaker:** (et lite utvalg)
- 9/4 [Mistenkes for svart arbeid](#)
- 9/4 [Kommunedirektøren er rystet over Tromsø Brann og redning](#)
- 10/4 [Næringslivet reagerer mot Brann og redning](#)
- 11/4 Kommunen vurderer å si opp avtaler med brannvesenet
- 12/4 [Tillitsvalgte: Advarte brannsjefen og idrettslaget om ulovlig dugnadsarbeid](#)
- 28/5 –Noe av det verste jeg har vært borti
- 25/6 Medlemmene i idrettslaget risikerer fengsel
- 24/11 [Fortsatt kritisk til brannvesenets dugnadsjobbing](#)
- 2/12 [Granskningen av Tromsø Brann og redning nærmer seg slutten](#)

Vårt arkivsystem er dessverre slik at det er en alt for omfattende jobb å skaffe en skikkelig oversikt over radio og TV-saker som er publisert om temaet. Det dreier seg imidlertid om de samme hovedpunktene som kommer fram i utvalget av nettsaker.

Noen av TV-sakene som ble publisert finnes innbakt i en del av nettartiklene som er listet overfor.

Et utgangspunkt:

- Ideen dukket opp vinteren 2013. Research kom i gang i midten av januar 2014. Saka ble aktualisert i forbindelse med at det før jul ble observert ansatte i brann- og redningsetaten som drev med dugnadsarbeid der enhetens utstyr ble benyttet. At brannetatens ansatt drev dugnadsarbeid var alminnelig kjent fra før.

Problemstilling:

- " Hvor mye dugnadsarbeid utfører egentlig de ansatte i Tromsø Brann- og redning, og hvor blir det av pengene? "

Det nye i saka er at:

- En gruppe heltidsansatte i Tromsø brann- og redning bruker arbeidsplassens (kommunens) utstyr til ulovlig svart arbeid. Jeg har ikke lyktes i å skaffe skriftlig dokumentasjon på det nøyaktige antallet, men flere kilder opplyser uavhengig av hverandre at den mest aktive gruppa består av ca. 10 personer.
- Det er betalt verken skatt, moms eller arbeidsgiveravgift av inntektene.
- Det betales kun en symbolsk leie for utstyret som brukes. Samlet dreier seg om til sammen kr. 400,00 pr time for tankbil, lastebil m/ lift samt slangemateriell.
- Idrettslaget til Tromsø –brann og redning, Brann BIL brukes som skalkeskjul for virksomheten. Idrettslaget er ikke aktivt og driver ingen organisert idrettslig aktivitet. Det er ikke avviklet årsmøte på minst ti år. Det eksisterer heller ingen regnskaper for inntekter/utgifter i laget.
- 80 % av inntektene går rett i lomma til de ansatte. Bare 20 prosent av deler av inntektene tilfaller idrettslaget. Av de 20 prosentene betaler idrettslaget alle utgifter til utstyrsleie i forbindelse med dugnadsarbeidet.
- Det er videre dokumentert at den ulovlige virksomheten har pågått i minst 12 år.
- Det er til sammen snakk om skattefrie inntekter i størrelsesorden millioner kroner.
- De ansatte i Brann –og redning driver sin virksomhet i konkurranse med private næringsdrivende.
- Virksomheten bryter med Tromsø kommunes etiske regelverk.
- Tromsø kommune har meldt saka inn til skattemyndighetene.

Slik jobbet jeg:

- Tidlig i research-fasen fikk jeg opplysninger som tydet på at omfanget av dugnadsarbeidet var betydelig større enn hva som var allment kjent og at dette kunne være en viktig bi-inntektskilde for de ansatte.
- I starten av research-fasen fikk jeg et tips som krevde at saka om Brann BILs ulovlige virksomhet måtte midlertidig legges på is.

Tipset var at brann –og redningssjefen i Tromsø, Nils Ove Sollid var satt under gransking av Kontrollutvalget i Tromsø kommune. Tipset var en oppfølging av samme sak som jeg hadde hørt rykter om høsten 2013, men som jeg da ikke fikk hull på. Tipseren hadde opplysninger som gjorde det mulig å ta opp arbeidet med denne saka på nytt.

- Store deler av tida fra ultimo januar til mars ble brukt til å grave fram fakta i saka mot brann- og redningssjefen. Den jobben var gjort unna i februar. Første sak ble publisert 6.mars. En rekke saker med forskjellig fokus ble publisert på alle våre plattformer i ukene som fulgte.
- Parallelt med dette arbeidet skaffet jeg meg flere kilder som hadde opplysninger med relevans til saka om idrettslagets ulovlige dugnadsaktivitet.
- Etter hvert som jeg skaffet meg flere skjulte kilder i saka måtte jeg bruke mye ressurser på å sjekke kildenes troverdighet og motiver.
- Jeg forsto tidlig at en bekreftelse av arbeidshypotesen min ville føre til alvorlige påstander og beskyldninger mot en gruppe mennesker. Dette måtte nødvendigvis kreve en grundig og helt uangripelig dokumentasjon.
- Det lå i sakas natur at slik dokumentasjon ville bli vanskelig å skaffe. Jeg kontaktet relativt tidlig i researchfasen en rekke private næringsdrivende samt to offentlige instanser som jeg trodde hadde benyttet seg av Tromsø Brann BILs dugnadstjenester. Hos de fleste fikk jeg de opplysningene jeg ba om.
- Etter å ha dokumentert inntekter på ca. ¼ million kroner i 2013 valgte jeg å stoppe dokumentasjonen av omsetninga, sjøl om jeg hadde flere aktuelle oppdragsgivere til idrettslaget på lista. Jeg er overbevist om at jeg kunne ha dokumentert betydelig større årlig omsetning dersom det hadde vært nødvendig.
- Da jeg stoppet var at de dokumenterte inntektene allerede var langt over grensa som skattemyndighetene definerer som frivillig dugnadsarbeid. Det de ansatte drev med var rein og næringsvirksomhet, men uten skatt, moms, arbeidsgiveravgift og andre "formaliteter" på plass.

- Jeg kan ikke si så mye om kildene mine fordi mesteparten av opplysningene jeg trengte kom fra skjulte kilder. De måtte garanteres anonymitet. Fordi de ikke kunne eller ville stå fram, var jeg tvunget til å skaffe flere uavhengige kilder til de samme faktaopplysningene i saka.
- Siden saka ikke bare handlet om etikk, men også om økonomisk kriminalitet, ble det gjort flere forsøk på å få kommentarer fra skattemyndighetene. De avsto konsekvent å uttale seg. Heller ikke det faktum at de hadde fått kjennskap til saka og ville etterforske den var man villig til å bekrefte. Jeg var derfor avhengig av å få dette bekreftet av kilder som ikke kunne stå fram offentlig.

Skriftlige kilder:

- Logg for den generelle bruken av brannvesenets (kommunens) tunge utstyr (lift, tankbil) over år. Disse loggene kunne jeg bruke til å dokumentere hvor mye utstyret ble brukt til andre ting enn til å slukke brann.
- Fakturaer fra Tromsø kommune til idrettslaget for leie av utstyret.
- Tromsø kommunes regnskaper for å dokumentere hvor mye Brann BIL hadde betalt i leie over år for Brann –og redning (kommunen) sitt utstyr.
- Den skriftlige avtalen som Brann BIL hadde inngått med ledelsen i Brann –og redningsetaten for leie av utstyret.
- Referat fra møte mellom dugnadsorganisatoren (ikke tillitsvalgt) for Brann BIL og fagforeningene i Brann –og redning om hvordan inntektene av deler av dugnadsarbeidet skulle fordeles mellom:
 - 1) de ansatte som utførte dugnadsarbeidet,
 - 2) den ansatte i Brann –og redning som organiserte dugnadsarbeidet og som sørget for at pengene kom inn på konto og ble betalt videre til de forskjellige ansatte
 - 3) og fagforeningene

Fikk det konsekvenser?

- For de ansatte som var vært mest aktive får avsløringene direkte økonomiske konsekvenser. Skattemyndighetene har arbeidet med saka siden den ble kjent. De har gått tilbake 10 år i tid. Skatt Nord nærmer seg nå en avslutning i sitt arbeid. Det er allerede sendt ut brev til et større antall ansatte. Der blir de bedt om å redegjøre for beløp i hundretusen kroner-klassen. Hva det fører til av etterligning, straffeskatt og eventuelle politianmeldelser er ennå ikke avgjort.
- Tromsø kommune har satt ned foten for den ulovlige bruken av kommunens (brann - og redning) utstyr.

Dessuten har kommunen skjerpet inn forbudet mot å ta på seg oppdrag som konkurrerer med det private næringsliv.

Om det vil få direkte konsekvenser ut over dette for den enkelte er ennå ikke klart.

Noen nyttige erfaringer:

- Da jeg startet arbeidet måtte jeg ta hensyn til at Tromsø brann –og redning er en etat som har høy anseelse og nyter stor respekt i en liten by som Tromsø. Det kunne føre til vanskeligheter med å få aktuelle kilder til å fortelle hva de visste.
- Tromsø brann -og redning er en kommunal enhet. Det overrasket meg at den administrative ledelsen i Tromsø kommune tilsynelatende var helt ukjent med omfanget av dugnadsarbeidet til idrettslaget. De ga også uttrykk for at de trodde at inntektene kun ble brukt til idrettslige aktiviteter i laget.
- Jeg måtte helt fra starten av være forsiktig i valget av hvilke personer jeg tok kontakt med. Blant annet for å unngå at "alarmen" gikk så tidlig at aktuelle informanter lukket seg.
- Ikke uventet nektet flere av kildene jeg kontaktet å uttale seg eller i det hele tatt innrømme at de hadde opplysninger i bidra med. Noen avviste hele problemstillinga som irrelevant.
- De fleste av kildene mine var mennesker som jeg tidligere ikke hadde hatt noen forbindelse med. Det ble derfor lagt ned mye tid og energi i å skape et tillitsforhold mellom dem og meg. Fordi jeg forlangte absolutt ærlighet fra deres side, måtte jeg tilby dem det samme i retur. De viktigste kildene ble derfor hele tida orientert om hvor jeg sto i arbeidet og om hva som gjensto å dokumentere.

At jeg spilte med åpne kort hele veien tror jeg var en av de viktige grunnene til at et såpass skjult sakskompleks lot seg avdekke og publisere.

Tromsø 15.1.2015

Jan Riise Pedersen